

PREPRAVA NEBEZPEČNÝCH VECÍ AKO VÝNIMKA Z POŽIADAVIEK ADR

Adela POLIAKOVÁ

TRANSPORT OF DANGEROUS GOODS AS AN EXCEPTION TO FROM THE REQUIREMENTS OF ADR

ABSTRAKT

Preprava nebezpečných vecí a látok cestnou nákladnou podlieha ustanoveniam medzinárodnej dohody ADR. Táto medzinárodná dohoda zatrieduje jednotlivé nebezpečné látky a zároveň určuje aj limitné množstvá, pri ktorých preprave nie je nutné dodržiavať prísne ustanovenia dohody ADR. V praxi sa tieto limitné množstvá označujú ako výnimky z dohody ADR. Rovnako ako dohoda ADR aj limitné množstvá podliehajú častým zmenám a úpravám. Cieľom tohto článku je oboznámiť s aktuálnou úpravou limitných množstiev nebezpečných látok a zároveň predstaviť poznatky výskumu o vnímaní výnimiek z dohody ADR v praxi.

KLúčové slová: dohoda ADR, nebezpečné látky, nebezpečné veci, cestná nákladná doprava, výnimky.

ABSTRACT

Transportation of the dangerous goods and substances via road freight transport is subjected to the provisions of ADR. This international agreement classifies the various hazardous substances and also determines the limits of the quantity in which the transportation is not necessary to strictly adhere to the provisions of ADR. In practice, these limit quantities are called the ADR agreement exceptions. As well as ADR agreement also the limit quantities are subjected to frequent changes and adjustments. The aim of this article is to inform about the current enhancement of dangerous things limit quantities and also present the research findings on perception of exceptions from the ADR Agreement in practice.

Keywords: ADR agreement, hazardous substances, dangerous goods, road freight transport, exceptions.

ÚVOD

Doba, v ktorej žijeme, je vysoko náročná na odvetvie dopravy. Zvyšujúci sa životný štandard, tempo i nasadenie v rôznych životných oblastiach, vyvolávajú nové a nové potreby po produktoch i službách. Zákazník nie je iba ten, kto potrebuje kúpiť náš produkt. Zákazníkom sa stáva každý, kto by záujem o náš produkt, čo i len mohol mať. Tohto zákazníka je potrebné počúvať, chápať, vyjsť mu v ústrety, produkt mu dopraviť na dohodnuté miesto v čase, kedy si on sám určí a za podmienok, ktoré budú jemu samému vyhovovať. Firma, ktorá chce toto dodržať, zákazníka nielen získať, ale si ho aj udržať, často skloňuje vo svojich ponukách a vyjadreniach bezpečnosť, s akou proces distribúcie produktu realizuje.

Mnohé firmy uznali, že najjednoduchším spôsobom, ako prepravovať svoje produkty je cestná nákladná doprava, ktorá je schopná efektívne prepravovať aj nebezpečné látky a tovar tohto charakteru. Nakoľko chemický priemysel sa neustále vyvíja, vzniká väčšie množstvo tovaru, ktorý treba dopravovať na určené miesta, a teda preprava nebezpečných látok sa prudko zvyšuje. Vzhľadom na narastajúci počet týchto preprav sa zväčšuje aj riziko nehôd, ktoré môžu spôsobiť vážne škody na majetku, živote osôb, zvierat alebo rastlínstva, a preto je nutné, aby sa všetci, ktorí sa prepravy zúčastnia, riadili jednotnými pravidlami.

U cestnej nákladnej dopravy nebezpečných vecí sa tieto pravidlá odlišujú od ostatných druhov preprav predovšetkým tým, že pri nej musí byť splnený celý rad technických, prevádzkových, prepravných a bezpečnostných podmienok a požiadaviek. Všetky tieto pravidlá sú obsiahnuté v dohode ADR, ktorá sa v 2-ročných intervaloch v nepárnych rokoch aktualizuje, aby reagovala na zmeny a nové trendy v doprave a na bezpečnostné a ekologické predpisy. Táto dohoda však nie je určená výhradne pre cestnú dopravu, jej požiadavkami sa za istých okolností riadia i firmy pôsobiace v leteckej doprave. V tomto roku prišlo opäť k niektorým úpravám tejto dohody, pričom úpravy zasiahli i oblasť výnimiek a podlimitných preprav množstiev nebezpečných látok.

Pri prepravách takýchto nebezpečných vecí si často dopravcovia neuvedomujú nebezpečnosť takejto prepravy, nakoľko na malé množstvá sa ADR nevzťahuje. Predstavujú však skryté nebezpečenstvo z hľadiska charakteru prepravovaného materiálu. Podobne veľké nebezpečenstvo predstavujú nové druhy chemických látok, ktoré sa neustále vyvíjajú, a teda nepodliehajú dohode ADR.

Cieľom tohto príspevku je popísať aktuálnu problematiku prepravy nebezpečných vecí vyňatých z požiadaviek dohody ADR. Súčasťou výskumu bolo i zisťovanie praktických skúseností s takýmito prepravami v praxi.

1 PRÁVNÁ ÚPRAVA cestnej PREPRAVY NEBEZPEČNÝCH VECÍ

1.1 Cestný zákon

Zákon č. 56/2012 Z. z. o cestnej doprave upravuje pravidlá podnikania v cestnej doprave, prístup k výkonu povolania prevádzkovateľa cestnej dopravy, zabezpečovanie dopravnej obslužnosti územia v pravidelnej doprave, práva a povinnosti dopravcov a cestujúcich v autobusovej doprave a taxislužbe, podmienky prepravy nebezpečných vecí a verejnú správu v cestnej doprave.

Podľa zákona č. 56/2012 Z. z. o cestnej doprave sa podnikanie v cestnej nákladnej doprave môže rozdeliť do troch skupín:

- vykonávanie vnútroštátnej cestnej nákladnej dopravy,
- vykonávanie medzinárodnej cestnej nákladnej dopravy do nečlenských štátov EÚ,
- vykonávanie medzinárodnej cestnej nákladnej dopravy do členských štátov EÚ [15].

V cestnej doprave možno prepravovať len nebezpečné veci, ktorých prepravu povoľuje medzinárodná zmluva – Dohoda ADR, ktorou je Slovenská republika viazaná [15].

V zákone NR SR č. 168/1996 Z. z. sa nachádzala aj definícia nákladnej cestnej dopravy a tá hovorila, že nákladná cestná doprava je preprava vecí a zásielok, ktorú dopravca vykonáva na základe zmluvy o preprave vecí (tovaru), prípadne inej zmluvy, podľa prepravného poriadku a tarify. Túto dopravu možno vykonávať iba vozidlami, ktoré sú určené, vyrobené a schválené na prepravu vecí podľa medzinárodnej zmluvy a osobitných predpisov [3].

Nebezpečné veci, ktoré môžu ohrozovať zdravie a život osôb, zvierat alebo rastlínstva, alebo môžu ohroziť zložky životného prostredia, možno prepravovať iba za mimoriadnych podmienok. Takéto nebezpečné veci môžu byť nebezpečné pre svoju jedovatosť, horľavosť, výbušnosť, samozápalnosť, infekčnosť, rádioaktívnosť alebo inú vlastnosť. Nebezpečné odpady sa tiež zaraďujú medzi nebezpečné veci [2].

Nebezpečné veci môže prepravovať iba dopravca, ktorý vymenoval jedného alebo niekoľkých bezpečnostných poradcov, má potrebnú technickú základňu, typovo schválené vozidlá (s použitím obalov, nádob, cisterien a kontajnerov, ktoré sú schválené a označené) a prepravné zariadenia, osádky vozidiel a ďalšie osoby zúčastňujúce sa na nakládke a vykládke nebezpečných vecí alebo na inej manipulácii s nimi, ktoré boli zaškolené bezpečnostnými poradcami [15].

Doprovodca je povinný zabezpečiť prepravu nebezpečných vecí a pred prepravou musí:

- a) preveriť, či nebezpečné veci určené na prepravu je povolené prepravovať cestnou dopravou,
- b) overiť, či odosielateľ poskytol pred začiatkom prepravy predpísané informácie k prepravovaným nebezpečným veciam, či sa v dopravných jednotkách nachádzajú predpísané doklady,
- c) vizuálne sa presvedčiť, či vozidlo a náklad nemajú zjavné poškodenia a či nechýba niektorá súčasť výstroja typovo schváleného vozidla,
- d) presvedčiť sa, či neuplynula lehota nasledujúcej skúšky cisternových vozidiel, batériových vozidiel, snímateľných cisterien, prenosných cisterien, cisternových kontajnerov a viacčlánkových kontajnerov na plyn,
- e) overiť, či vozidlo nie je preťažené,
- f) overiť, či boli na vozidlo pripevnené bezpečnostné nálepky a predpísané označenia,
- g) zabezpečiť, aby sa vo vozidle nachádzala osobitná výbava predpísaná písomnými pokynmi pre prípad nehody [15].

V prípade, ak dopravca zistí porušenie požiadaviek dohody ADR, nesmie zásielku odoslať dovtedy, kým nie je porušenie a jeho príčina odstránená [17].

Každý, kto chce podnikáť v cestnej nákladnej doprave, musí byť odborne spôsobilý. Odborná spôsobilosť sa preukazuje Osvedčením o odbornej spôsobilosti [2]. Odborne spôsobilá osoba musí byť špeciálne vyškolená aj v oblasti podmienok prepravy nebezpečných vecí. Skúška odbornej spôsobilosti teda oblasť prepravy nebezpečných tovarov nutne zahŕňa.

1.2 ADR

Nebezpečné veci sa dajú prepravovať tromi spôsobmi:

1. prepravou kusových zásielok,
2. voľne loženou prepravou,
3. prepravou v cisternách [17].

Nebezpečné veci je možné prepravovať cestnou dopravou iba v tom prípade, ak sú vymedzené medzinárodnou dohodou ADR. A samozrejme za podmienok, ktoré táto dohoda určuje [5].

Osoby, ktoré sa zúčastňujú reťazca prepravy nebezpečných vecí, sú povinné plniť požiadavky stanovené v dohode ADR v rámci svojej zodpovednosti [17]. Pre určovanie rozsahu zodpovednosti je preto potrebné mať aktuálnu verziu tejto dohody stále k dispozícii a svojich zamestnancov sústavne informovať o zmenách.

Dohoda ADR obsahuje dve prílohy: príloha A Ustanovenia o nebezpečných látkach a predmetoch (tab. 1) a príloha B ustanovenia o dopravných prostriedkoch a preprave (tab. 2) [1].

Tab.1- Príloha A Ustanovenia o nebezpečných látkach a predmetoch [1]

Časť 1	Všeobecné ustanovenia
Časť 2	Zatried'ovanie
Časť 3	Zoznam nebezpečných vecí, osobitné ustanovenia a výnimky týkajúce sa nebezpečných vecí balených v obmedzených množstvách
Časť 4	Ustanovenia o obaloch a cisternách
Časť 5	Zasielateľské postupy
Časť 6	Požiadavky na konštrukciu a skúšanie obalov, stredne veľkých nádob na voľne ložené látky (nádoby IBC), veľkých obalov, cisterien a kontajnerov na voľne ložené látky
Časť 7	Ustanovenia o podmienkach prepravy, nakládky, vykládky a manipulácie

V prílohe A sa nachádzajú vymenované nebezpečné látky zaradené do 9 tried nebezpečnosti, potom sa tu nachádzajú predpisy o ich balení, zápisy o ich preprave v nákladnom liste, podmienky prepravy vyprázdnených obalov a ďalšie potrebné informácie.

Príloha B je zameraná na pokyny o dopravných prostriedkoch (technické požiadavky, schvaľovanie a označovanie vozidiel), tiež sa zameriava na technológiu prepravy a prevádzky (nakládka, vykládka, osádka vozidla, doklady pre prevádzku vozidla, prevádzkovanie vozidiel, postup pri nehode) [5].

Tab. 2 - Príloha B Ustanovenia o dopravnom alebo prepravnom prostriedku a dopravných operáciách [1]

Časť 8	Požiadavky na osádku, vybavenie, prevádzku a dokumentáciu vozidiel
Časť 9	Požiadavky na konštrukciu a schvaľovanie vozidiel

Dohoda ADR definuje nebezpečné veci ako: „látky a predmety, ktorých medzinárodnú cestnú prepravu prílohy A a B zakazujú alebo dovoľujú len za istých podmienok“ [4].

Osoby, ktoré sú akýmkoľvek spôsobom zainteresované na cestnej preprave nebezpečných vecí uvedené v dohode ADR, musia mať absolvované školenie, ktoré zahŕňa požiadavky na takúto prepravu v rozsahu ich vedomostí a postavenia, ktoré v danom podniku majú. Záznam o absolvovanom školení, ako aj o pravidelnom obnovovanom školení, ktoré sa zaoberá zmenami v daných predpisoch, musí byť v osobných dokumentoch každého zamestnanca [17]. V prípade zmien je potrebné zamestnancov preškoliť, aby sa zabezpečila čo najvyššia bezpečnosť prepravy.

V prvej časti dohody ADR sa nachádza ustanovenie o povinných bezpečnostných opatreniach. Tieto opatrenia musí prijať každý článok prepravného reťazca v záujme ochrany nebezpečných vecí pred nesprávnym použitím teroristickými skupinami. Musí sa teda, čo najviac znížiť možnosť krádeže a neskoršieho zneužitia ukradnutých nebezpečných látok [17].

2 Preprava nebezpečných látok a vecí vyňatých z dohody ADR

Nebezpečné látky a veci vyňaté z dohody ADR

Na medzinárodnú prepravu sa nesmú prijímať nebezpečné veci vylúčené z prepravy. Pre ostatné nebezpečné veci sa môže medzinárodná preprava povoliť len vtedy, ak sú splnené podmienky stanovené v:

- prílohe A dohody ADR pre tieto nebezpečné veci, s osobitným zameraním na požiadavky ich balenia a označovania,
- prílohe B dohody ADR s osobitným zameraním na požiadavky konštrukcie, vybavenia a prevádzky vozidiel prepravujúcich tieto nebezpečné veci.

Preprava nebezpečných vecí, ktoré sú vylúčené z medzinárodnej prepravy podľa dohody ADR je možná len na základe dohôd štátov, pričom medzinárodná preprava prebieha len na území týchto štátov. Prílohy A a B sa od nadobudnutia účinnosti ADR pravidelne podrobujú revíziám v dvojročnom cykle.

V dohode ADR príloha A vymedzuje:

- nebezpečné veci, ktoré sú z medzinárodnej prepravy vylúčené,
- nebezpečné veci, ktorých medzinárodná preprava je povolená a podmienky ich povolenia (vrátane výnimiek), a to najmä s ohľadom na:
 - zatried'ovanie vecí vrátane ich zatried'ovacích kritérií a príslušných skúšobných postupov,
 - použitie obalov (vrátane zmiešaného balenia),
 - použitie cisterien (vrátane ich plnenia),
 - zasielateľské postupy (vrátane označovania a bezpečnostného značenia obalov, polepovania a označovania dopravných prostriedkov, ako aj dokumentáciu a požadované informácie),
 - ustanovenia týkajúce sa konštrukcie, skúšok a schvaľovania obalov a cisterien,
 - použitie dopravných prostriedkov (vrátane nakládky, zmiešanej nakládky a vykládky) [1].

V zmysle článku 2 ADR príloha B vymedzuje vybavenie a prevádzku vozidiel prepravujúcich nebezpečné veci, schválených na prepravu:

- požiadavky kladené na osádky, vybavenie, prevádzku a dokumentáciu vozidiel,
- požiadavky na konštrukciu a schvaľovanie vozidiel [1].

Úlohou dohody ADR je upraviť prepravu nebezpečných tovarov cestnou nákladnou dopravou v medzinárodnom meradle – teda tak, aby neprichádzalo ku konfliktom s národnou legislatívou jednotlivých štátov, cez ktoré by prípadná medzinárodná preprava mohla viesť. Dohoda ADR je takto nejakou „príručkou“, ktorá má dopravcovi nebezpečného tovaru zjednodušiť a prevádzkovo zabezpečiť takúto prepravu technológiou i dokumentmi, ktoré sú unifikované, a teda budú spĺňať požiadavky všetkých štátov.

V súčasnej dobe, kedy prichádza k obrovskému rozmachu obchodu so všetkými druhmi tovarov, sú na cestnú dopravu kladené mnohé požiadavky. Často krát nie je možné, aby dopravca pri jednej konkrétnej preprave od jedného článku distribučného reťazca k druhému, plne vyťažil celkovú kapacitu vozidla. Pre dosiahnutie maximálnej efektívnosti jednotlivých prepráv (a tým aj maximálnej efektívnosti svojho podnikania) mnohokrát dopravcovia pristupujú k zoskupovaniu zásielok rôznych charakterov do jedného vozidla. Takto sa môže pri jednej preprave vyskytnúť drobná zásielka nebezpečného tovaru (súčasť strojového zariadenia, ktorá obsahuje malé množstvo nebezpečnej látky) vo vozidle spolu so zásielkami bez akýchkoľvek nebezpečných vlastností.

Preto boli do dohody ADR prijaté ustanovenia, ktoré „oslobodzujú“ dopravcu od nutnosti dodržiavať pravidlá pri preprave nebezpečných tovarov určené touto dohodou, ak ide o prepravu, ktoré táto dohoda jednoznačne vymedzuje.

O nebezpečných veciach a látkach „vyňatých“ z nutnosti splniť náročné požiadavky ADR pri cestnej preprave hovorí táto dohoda v prílohe A.

Výnimky z dohody ADR

Výnimky z dohody ADR sú zadefinované v prílohe A, časti 1, kapitola 1.1, ktorá sa zaoberá všeobecnými ustanoveniami. Výnimkám z požiadaviek dohody ADR sa venuje podkapitola 1. 1. 3 Výnimky.

Ustanovenia ADR sa podľa tejto podkapitoly nevzťahujú na:

- a) prepravu nebezpečných vecí súkromnými osobami, ak sú tieto veci balené na maloobchodný predaj a sú určené na ich osobné alebo domáce použitie alebo v rámci ich voľného času alebo športových činností za predpokladu, že boli urobené opatrenia na zabránenie akémukoľvek úniku obsahov pri normálnych podmienkach prepravy. Ak tieto veci sú horľavé kvapalné látky prepravované v opakovane plnených nádobách plnených súkromnými osobami alebo pre súkromné osoby, celkové množstvo nesmie prekročiť 60 litrov na nádobu a 240 na dopravnú jednotku. Nebezpečné veci v nádobách IBC, veľkých obaloch alebo cisternách nie sú považované za balené na maloobchodný predaj;
- b) prepravu strojov alebo zariadení, ktoré nie sú uvedené v tejto prílohe a ktoré náhodou obsahujú nebezpečné veci vo svojej vnútornej alebo prevádzkovej výbave za predpokladu, že boli urobené opatrenia na zabránenie akýmukoľvek únikom obsahov pri normálnych podmienkach prepravy;
- c) prepravu vykonávanú organizáciami, ktorá je len pomocnou činnosťou popri ich hlavnej činnosti, ako sú zásobovanie alebo spätná jazda zo stavenísk pozemných a inžinierskych stavieb, alebo prepravy súvisiace s výskumom, opravami a údržbou v množstvách nie viac ako 450 litrov na jeden obal, vrátane stredne veľkých nádob na voľne ložené látky (IBC) a veľkých obalov a v rámci maximálneho množstva (uvádza podkapitola 1.1.3.6.3 dohody ADR). Musia sa urobiť opatrenia, ktoré zabránia akýmukoľvek únikom obsahov pri normálnych podmienkach prepravy. Tieto výnimky sa nevzťahujú na triedu 7.
- d) prepravu uskutočňovanú príslušnými orgánmi vykonávajúcimi záchranné práce alebo pod ich dohľadom, v rozsahu potrebnom na vykonanie záchranných prác, najmä na prepravu vykonávanú:
 1. odťahovacími vozidlami, odťahujúcimi poškodené vozidlá, ktoré boli účastníkmi dopravných nehôd alebo mali poruchu a obsahujú nebezpečné veci, alebo
 2. v súvislosti so zachytávaním a zberom nebezpečných vecí spojených s mimoriadnou udalosťou alebo nehodou a presunom na najbližšie vhodné bezpečné miesto;
- e) núdzové prepravy s cieľom záchranu ľudských životov alebo na ochranu životného prostredia za predpokladu, že sa vykonali všetky opatrenia, aby sa takéto prepravy vykonali úplne bezpečne;
- f) prepravu nevyčistených prázdnych statických alebo skladovacích nádob, ktoré obsahovali plyny triedy 2 skupín A, O alebo F, látky triedy 3 alebo 9 patriace do II alebo III obalovej skupiny alebo pesticídy triedy 6.1 patriace do II alebo III obalovej skupiny za nasledujúcich podmienok:
 1. všetky otvory s výnimkou zariadení na zníženie tlaku (ak sú nimi vybavené) sú hermeticky uzavreté;
 2. sú vykonané opatrenia na zabránenie akéhokoľvek úniku obsahov pri normálnych podmienkach dopravy; a
 3. náklad je upevnený v kolískach alebo klieťkach alebo iných manipulačných zariadeniach alebo vo vozidle alebo v kontajneri takým spôsobom, že sa nemôžu stratiť alebo posunúť počas normálnych podmienok dopravy; [ADR]

Ustanovenia ADR sa nevzťahujú pri preprave plynov na nasledovné výnimky:

- a) prepravu plynov nachádzajúcich sa v nádržiach vozidiel vykonávajúcich dopravné operácie a určených na ich pohon alebo na prevádzku akýchkoľvek ich zariadení (napríklad chladiace zariadenie);
- b) prepravu plynov nachádzajúcich sa v palivových nádržiach prepravovaných vozidiel. Palivový kohútik medzi plynovou nádržou a motorom musí byť uzavretý a elektrický kontakt prerušený;
- c) prepravu plynov skupín A a O (v zmysle 2.2.2.1), ak tlak plynu v nádobe alebo cisterne pri teplote 20 °C nepresiahne 200 kPa (2 bary) a ak plyn nie je skvapalnený alebo schladený skvapalnený. Toto zahŕňa akýkoľvek druh nádoby alebo nádrže, napríklad aj časť stroja alebo prístrojov;

- d) prepravu plynov nachádzajúcich sa v zariadení používanom na prevádzku vozidla (napríklad hasiace prístroje), vrátane náhradných súčiastok (napríklad nahustených pneumatík). Táto výnimka sa použije aj na nahustené pneumatiky prepravované ako náklad;
- e) prepravu plynov tvoriacich súčastí osobitného vybavenia vozidiel a potrebných na prevádzku takéhoto osobitného zariadenia počas prepravy (chladiace systémy, nádrže na ryby, ohrievače atď.), ako aj náhradné nádrže pre takéto zariadenia alebo vyprázdnené, nevyčistené vymeniteľné nádoby, prepravované na tej istej dopravnej jednotke;
- f) prepravu plynov nachádzajúcich sa v potravinách (okrem UN 1950), vrátane perlivých nápojov;
- g) prepravu plynov nachádzajúcich sa v loptách určených na použitie v športe;

Ustanovenia ADR ďalej definujú výnimky pri prepravách kvapalných palív, výnimky podľa osobitných ustanovení, výnimky vzťahujúce sa na prázdne a nevyčistené obaly, výnimky vzťahujúce sa na množstvá prepravované jednou dopravnou jednotkou a výnimky vzťahujúce sa na prepravu systémov na akumuláciu a výrobu elektrickej energie. Najrozsiahljšia zmena v poslednej revízii dohody ADR sa stala v podkapitole 1.1.3.10 Výnimky vzťahujúce sa na prepravu svietidiel obsahujúcich nebezpečné veci, ktorá predstavuje kompletne novú časť dohody. Podľa tejto časti nasledujúce svietidlá nepodliehajú ADR v prípade, že neobsahujú rádioaktívny materiál a neobsahujú ortuť vo vyšších množstvách, ako je uvedené v osobitnom ustanovení 366 kapitoly 3.3:

- a) Svietidlá, ktoré sa zbierajú priamo od jednotlivcov a domácností pri vykonávaní zberu, ak sú prepravované do zberného alebo recyklačného zariadenia;
- b) Svietidlá, z ktorých každé obsahuje najviac 1 g nebezpečných vecí, a zabalené tak, že jeden kus obsahuje najviac 30 g nebezpečnej látky, pod podmienkou, že:
 - 1. svietidlá sú vyrobené podľa certifikovaného systému riadenia kvality;
 - 2. každé svietidlo je zabalené samostatne vo vnútorných obaloch, oddelených priečkami alebo je obklopené výplňovým materiálom, ktorý ich má ochrániť, a balené do odolných vonkajších obalov, spĺňajúcich všeobecné ustanovenia a je schopný vyhovieť skúške pádom z výšky 1,2 m;
- c) Použité, poškodené alebo chybné svietidlá, z ktorých každé obsahuje najviac 1 g nebezpečných vecí, pričom jeden kus obsahuje najviac 30 g nebezpečných vecí, ak sú prepravované zo zberného alebo recyklačného zariadenia. Svietidlá budú balené v dostatočne odolných vonkajších obaloch, aby zabránili uvoľneniu obsahu za normálnych podmienok prepravy, ktoré spĺňajú všeobecné ustanovenia a sú schopné vyhovieť skúške pádom z výšky najmenej 1,2 m;
- d) Svietidlá obsahujúce len plyny skupín A a O pod podmienkou, že sú zabalené tak, aby sa účinky rozprsknutia spôsobené akýmkoľvek prasknutím svietidla neprejavili mimo kusa.

3 Prepravy nebezpečných vecí a látok vyňatých z ADR na Slovensku

V dnešnej dobe sa prudko zvyšuje rozvoj chemického priemyslu, ktorý každým rokom vytvára nové a nové produkty. Väčšina týchto produktov spadá do kategórie nebezpečných látok, preto je veľmi dôležité riešiť ako manipuláciu s nimi, tak aj ich prepravu.

V Slovenskej republike operuje niekoľko dopravných subjektov, ktoré uvádzajú ako predmet činnosti aj prepravu nebezpečných látok a vecí. V rámci výskumu sme sa zamerali na týchto dopravcov a okolnosti, za akých prepravujú aj nebezpečné veci a látky, ktoré požiadavkám dohody ADR nepodliehajú. Zaujímavé je, že v značnej časti skúmaných subjektov preprava nebezpečných vecí bola len nejakou „reklamou“ na internetových stránkach, v skutočnosti subjekt takéto prepravy nevykonáva a ani na ne nemá oprávnenie.

Z výskumu vyplynulo, že až 70 % dopravcov prepravuje drobné zásielky nebezpečného charakteru. Dôvodom je združovanie rôznych zásielok do jedného prepravného priestoru z ekonomického hľadiska. Veľmi častými zásielkami sú napr. čistiace prostriedky pre automobilový priemysel Triedy 3, batérie, spreje, farby a lepidlá. Celkovo sú prepravy nebezpečných látok a vecí pomerne časté. Veľmi zaujímavý poznatok je informácia od zasielateľskej firmy, ktorá uvádza, že často krát ani nevedia, čo ich vodiči prepravujú, nakoľko im stačí poznať triedu nebezpečnosti, aby vylúčili prepravu výbušnín a prepravu rádioaktívnych materiálov.

Prepravy nebezpečných tovarov a látok sa uskutočňujú denne, no aké množstvo z nich sú prepravy výnimiek z dohody ADR, to už štatistiky neuvádzajú.

Na Slovensku sa najčastejšie prepravujú drobné zásielky nebezpečných látok a tovarov združované do väčších balení. Vzdialenosť pri preprave nerozhoduje, dopravcovia prepravujú nebezpečné látky a veci na akékoľvek vzdialenosti. Až 20 % slovenských dopravcov sa neorientuje podľa žiadneho vnútropodnikového predpisu, ktorý by zásady pri prepravách nebezpečných vecí ako takých upraveno. Až 80 % dopravcov nerozlišuje zásady pre zaobchádzanie s nákladom, ktorý predstavuje „výnimku“ z dohody ADR. Dopravci, ktorí zavedený predpis nemajú, sa poväčšine odvolávajú na dohodu ADR, prípadne ako dôvod uvádzajú, že neprichádzajú do styku s nebezpečnými látkami a vecami, čo je veľmi diskutabilné.

Približne v jednej pätine prepráv sa pri prepravách nebezpečných vecí a látok vyskytujú kritické udalosti alebo nehody. Najčastejšou príčinou nehôd je najmä zlé upevnenie prepravovaných materiálov a poškodenie obalov prepravovaného tovaru, čo jasne ukazuje na zlyhanie ľudského faktoru. Nevieme však, čo všetko považujú dopravcovia za „nehodu“ alebo „kritickú udalosť“. 20 % respondentov sa v prieskume priznalo, že sa vyskytli problémy pri nimi vykonávanej preprave nebezpečných látok a vecí. Ak uvážime, že za rizikóvu kritickú udalosť môže byť považovaný i bežný posun zásielky v priestore, môže byť toto percento podstatne vyššie. Oficiálne štatistiky o dopravných nehodách vozidiel prepravujúcich nebezpečné látky nie sú k dispozícii. Touto problematikou sa štatistický úrad SR nezaobera, dokonca ani

Dopravná polícia SR nedisponuje informáciami o prepravách nebezpečného tovaru, ktorý by nepodliehal požiadavkám dohody ADR a nehodách, ktoré by sa pri týchto prepravách vyskytovali.

ZÁVER

Na základe získaných výsledkov môžeme konštatovať, že v dnešnej dobe je veľké množstvo firiem, ktoré prepravujú drobné zásielky nebezpečných vecí a látok vyňatých z dohody ADR. Dané dopravné spoločnosti prepravujú takýto tovar pomerne často na vzdialenosť, akú si určí zákazník. Nehodovosť preprav je nízka, čo môže byť spôsobené ako pravidelnými školeniami vodičov, tak aj vytvorenými vnútropodnikovými predpismi. Medzi najdôležitejšie poznatky vykonaného prieskumu je nutné zaradiť aj skutočnosť, že dopravné firmy často ani nevedia, čo naozaj v nákladnom priestore prepravujú. Táto nevedomosť so sebou prináša značnú mieru rizika – ohrozená môže byť bezpečnosť ostatných tovarov i životného prostredia.

Prieskumu sa zúčastnili najmä veľké firmy. Školenie o nebezpečenstvách prepravy nebezpečných látok a vecí sú pre nich bežnou praxou. Otázne je, do akej miery sa v takýchto školeniach zdôrazňuje i problematika preprav „výnimiek“ z dohody ADR. Firmy uviedli, že často vozia najmä veľké množstvá tovarov, čo určite nepredstavuje prepravy vyňaté z požiadaviek dohody ADR.

Prepravy výnimiek z dohody ADR sú rizikové najmä z dôvodov zapríčinených ľudským faktorom, čo je veľmi dôležitý poznatok získaný vykonaným prieskumom. Asi v 20 % preprav „výnimiek“ sa vyskytovali kritické udalosti či nehody spôsobené práve ľuďmi.

Nakoľko dopravcovia často prepravujú aj drobný tovar zložený z výnimiek dohody ADR, je veľmi dôležité, aby sa takéto dopravy sledovali a zaznamenávali sa nehodové a kritické udalosti. Aj keď by sa mohlo zdať, že preprava výnimiek nepredstavuje významné riziko, opak je pravdou, keď uvážime, že preprava sa najčastejšie uskutočňuje kontajnerovou prepravou, ktorá obsiahne veľké množstvo tovaru. Zo získaných výsledkov sa môžu vytvoriť bezpečnostné opatrenia, ktoré zabránia možným nehodám v budúcnosti.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] TUREKOVÁ, I., KURACINA, R., RUSKO, M.: Manažment nebezpečných činností. Trnava: AlumniPress, 2011. 185 s. ISBN 978-80-8096-139-8
- [2] GNAP, J. a kol. Odborná spôsobilosť vodiča nákladnej dopravy 2. časť, 2. doplnené a prepracované vydanie podľa zákona č. 280/2006 Z. z. a smernice 2003/59/ES. Žilina: EDIS, 2010. 200 s. ISBN 978-80-554-0264-2
- [3] Zákon NR SR č. 56/2012 Z. z. o cestnej doprave
- [4] BUKOVÁ, B. a kol. Zasielateľstvo a logistické činnosti. Žilina: Iura Edition, 2008. 294 s. ISBN 978-80-8078-232-0
- [5] GNAP, J. a kol. Odborná spôsobilosť na podnikanie v cestnej doprave 3. Žilina: EDIS, 2005. 242 s. ISBN 80-8070-493-7
- [6] Vyhláška ministerstva zahraničných vecí č. 64/1987 Zb. o Európskej dohode o medzinárodnej cestnej preprave nebezpečných vecí
- [7] Európska dohoda o cestnej preprave nebezpečných vecí [online]. Dostupné na internete: <<http://www.adr.sk/>>
- [8] Rozpoznávanie nebezpečného tovaru [online]. Dostupné na internete: <http://www.ocrtech.com/dgr_recognition.html>
- [9] Medzinárodné označenie nebezpečného tovaru [online]. Dostupné na internete: <<http://loostrom.com/kosov/bilagor/b05markning.htm>>
- [10] GOGA, M., KANOCZ, Š. Bezpečne s nebezpečnými vecami. Bratislava: CMS TREND, 2005. 167 s. ISBN 80-969095-1-7.
- [11] Kemler - kód [online]. Dostupné na internete: <<http://www.hasicinj.cz/khp/kemlerkod.html>>
- [12] ADR. Európska dohoda o medzinárodnej cestnej preprave nebezpečných vecí [online]. Dostupné na internete: <http://www.ekotox.sk/images/stories/pdf/adr_2011_complete.pdf>
- [13] Jednotný automatizovaný systém právnych informácií [online]. Dostupné na internete: <http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/htm_zak/jaspiw_mini_zak_zobraz_clanok1.asp?kotva=k4&skupina=1>
- [14] Preprava nebezpečného tovaru [online]. Dostupné na internete: <http://www.iru.org/en_academy_adr>
- [15] POLIAKOVÁ, A. a kol. Autodoprava. Žilina: EDIS, 2004-2009. ISSN 1336-5282.

ADRESA AUTORA

Adela POLIAKOVÁ, Ing., EUR ING, PhD., Slovenská technická univerzita v Bratislave, Materiálovotechnologická fakulta so sídlom v Trnave, Ústav bezpečnosti, environmentu a kvality, Botanická 49, 91724 Trnava, e-mail: adela.poliakova@stuba.sk

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.